

Fenârî Hasan Çelebi'nin *Hâşiye 'ale'l-Keşşâf* adlı eserini ilk sayfası (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 606)

Zemahşerî'nin *el-Keşşâf*'ı üzerine hâşiyedir. Hasan Çelebi'nin 884'te (1479) yazıp Fâtiḥ Sultan Mehmed'e ithaf ettiği ve onun da Semâniye Medresesi'ne vakfettiği nüsha Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir (Fâtiḥ, nr. 606). 12. *Hâşiye 'alâ Tefsiri'l-Beyzâvî*. Bir nüshası Londra'da India Office kütüphanesinde (nr. 116) bulunmaktadır (Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 738; II, 322). 13. *Hâşiye 'alâ evâ'ili Şerḥi'l-Vikâye*. Sadrüşşerîa es-Sânî'nin Hanefî fikhına dair *Şerḥu'l-Vikâye* adlı eserinin baştan mesh konusuna kadarki kısmı üzerine notlardan ibaret olup bir nüshası Millet Kütüphanesi'ndedir (Ali Emîrî Efendi, Arabî, nr. 4332, vr. 88-95). 14. *Hâşiye 'ule't-Televîḥ*. Teftâzânî'nin fıkıh usulüne dair *et-Televîḥ* adlı eserinin hâşiyesidir. Ferâğ kaydında müellifin, 883 Ramazanında (Aralık 1478) telifine başlayıp 885 yılı Şâban ayının sonunda (Kasım 1480) tamamladığını belirttiği eserin kendi el yazısıyla olan nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Bağdatlı Vehbî Efendi, nr. 381). Buna göre, eserini daha Fâtiḥ Sultan Mehmed hattında iken oğlu II. Bayezid adına yazdığı için Fâtiḥ'in kendisinden hoşlanmadığına dair bilginin (Taşköprizâde, s. 186; Kâtib Çelebi, vr. 79^b; *Keşfü'z-zunûn*, I, 496) yanlış olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü bu nüshada eserin herhangi bir kimseye it-

haf edildiğine dair bir kayıt yoktur. Daha sonraki nüshalardan biri II. Bayezid'e sunulmuş olabilir. Eser İstanbul'da 1284 (1867) ve Kahire'de 1322 (1904) yıllarında basılmıştır.

Bağdatlı İsmâil Paşa, Molla Fenârî'nin fıkıh usulüne dair eserine Hasan Çelebi'nin *Vüṣûlü'r-revâyi' 'alâ Fuṣûli'l-bedâyi'* adıyla bir şerḥ yazdığını söylerse de (*İzâḥu'l-meknûn*, II, 193; *Hediyyetü'l-'ârifin*, I, 288) şerḥin bu adla Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde bulunan (Veliiyüddin Efendi, nr. 941) tek nüshasının ilk sayfasına Veliiyüddin Efendi'nin düştüğü sanılan kayda göre eserin müellifi "musannifin oğlu Mehmed Şah"tır. Onun *Şerḥu (Hâşiye 'alâ) Fuṣûli'l-bedâyi'* adlı eserinden İstanbul kütüphanelerinde beş ayrı nüsha tesbit edilmiş olup bunlarda eserin Mehmed Şah'a ait olduğunu gösteren kesin deliller vardır. *Risâle fi'l-edeb* adıyla Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlı bulunan parça (Giresun Yazmaları, nr. 108/13, vr. 49^b de) Hasan Çelebi'nin eserlerinden alınmış bir not olmalıdır (*TÜYATOK*, XXVIII, nr. 516).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hacer, *İnbâ'ü'l-gumr*, VIII, 447; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmî*, III, 127-128; VI, 259-260; IX, 79; XI, 88-89; Süyûtî, *Nazmü'l-ikyân* (nşr. Philip K. Hitti), Beyrut, ts. (el-Mektebetü'l-İlmiyye), s. 105-106; Taşköprizâde, *eş-Şekâ'ik*, s. 137, 166, 185-187, 556; Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 204-206; Hoca Sâdeddin, *Tâcü't-tevâriḥ*, II, 459, 503-505; Temîmî, *eṭ-Tabakâtü's-seniyye*, III, 109-111; Riyâzîzâde Abdüllatif b. Muhammed, *Esmâ'ü'l-kütüb* (nşr. Muhammed Altûncî), Kahire, ts. (Mektebetü'l-Hancî), s. 297; Kâtib Çelebi, *Süllemü'l-vüṣûl*, Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 1887, vr. 79^b; *Keşfü'z-zunûn*, I, 350, 474, 496; II, 1147, 1479, 1714, 1891-1892, 2022; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 324-325; VIII, 4; Belfîğ, *Güldeste*, 249-250; Cârullah Veliiyüddin Efendi, *Bernâmecü kırâ'ât* (nşr. Ahmed Abdülmecîd Herîdî, *Annales islamologiques*, XVI, Caire 1980 içinde), s. 32, 36; Şevkânî, *el-Bedrü'l-ḥâlî*, II, 208-209; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, s. 64; *Sicill-i Osmânî*, II, 118; Osmanlı Müellifleri, I, 272; Serkâs, *Mu'cem*, I, 757-758; A. Mingana, *Catalogue of the Arabic Manuscripts in the John Rylands Library*, Manchester 1934, nr. 694; Brockelmann, *GAL*, I, 354; II, 269, 277, 297; *Suppl.*, I, 738; II, 321-322; *İzâḥu'l-meknûn*, II, 193; *Hediyyetü'l-'ârifin*, I, 288; M. Es'ad Tales, *el-Keşşâf 'an maḥtûṭâti ḥazâ'ini kütübü'l-evkâf*, Bağdad 1372/1953, s. 100, 114-115; Kehhâle, *Mu'cemü'l-müellifin*, IV, 213-214; Sarton, *Introduction*, III/2, s. 1466; Fuâd Seyyid, *Fihrisü'l-maḥtûṭât*, Kahire 1380-83/1961-63, I, 261; M. Cemâleddin Şurbacı, *Kâ'ime bi-evâli'l-maḥbû'ati'l-'Arabîyyeti'l-maḥfûza bi-Dâri'l-Kütüb hattâ sene 1862*, Kahire 1383/1963, s. 148; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirîn*, s. 138; *TÜYATOK*, V, nr. 1548; VII, nr. 1800; XXVIII, nr. 516; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), II, 216-217.

CEMİL AKPINAR

HASAN ÇELEBİ, Kazzâz

(XVII. yüzyıl)

Türk mûsikisi bestekârı, hânende.

İstanbul'da doğdu ve burada yaşadı. Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmayan ve asıl mesleğinin ipekkilik olduğu kaydedilen Hasan Çelebi'nin şöhretinin en parlak zamanı II. Mustafa dönemidir (1695-1703). Vefat tarihini Öztuna kaynak göstermeden 1720 olarak vermektedir. Ebû-ishakzâde Esad Efendi *Atrabü'l-âsâr*'ında onun otuz kadar eser bestelediğinden söz eder. El yazması güfte mecmualarında bazı dinî eserlerine rastlanmaktadır. S. Nüzhet Ergun bestelerinden bir tevşîh ve iki ilâhisinin güftesini neşretmiş (*Antoloji*, I, 279-281), ancak zamanımıza hiç bir eserinin notası ulaşmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Esad Efendi, *Atrabü'l-âsâr*, İÜ Ktp., nr. 6204, vr. 27^b; a.e. (haz. Mehmed Veled [İzbudak], *Mekteb Mecmuası*, sy. 10, İstanbul 1311), s. 452; Müstakimzâde, *Mecmûa-i İlahiyyât*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3397, vr. 75^{a-b}; *Mecmûa*, Süleymaniye Ktp., Kadizâde Burhânedin, nr. 47, vr. 78^a; *Mecmûa*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Manzum, nr. 637, vr. 13^a, 91^a; *Mecmûa*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Manzum, nr. 650, vr. 26^a; Ergun, *Antoloji*, I, 125, 279-281; Hüseyin Sadeddin [Arel], "Türk Bestekârlarının Terceme-i Halleri", *MM*, sy. 15 (1949), s. 20; Öztuna, *BTMA*, I, 334.

NURİ ÖZCAN

HASAN ÇELEBİ, Kınalızâde

(bk. KINALIZÂDE HASAN ÇELEBİ).

HASAN ÇELEBİ, Lâgarî

IV. Murad döneminde barut macunundan hazırlanmış fişekler vasıtasıyla uçtuğu rivayet edilen Osmanlı sanatkârı.

Hayatı hakkındaki bilgiler, çağdaşı Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme*'sinde anlattıklarına dayanır. Evliya Çelebi'ye göre 1042 (1632-33) yılında, IV. Murad'ın kızı Kaya Sultan'ın doğumu münasebetiyle yapılan şenlikler sırasında 50 okka barut macunundan yedi kollu bir fişek icat etmiş, "Padişahım, seni hudâya ısmarladım, İsâ nebi ile konuşmaya gidiyorum" diyerek Sarayburnu'nda IV. Murad'ın huzurunda fişeğe binmiş, yardımcılarının fişegi ateşlemesiyle havaya yükselmiştir; havada iken yanındaki fişekleri ateşleyince denizin yüzü aydınlanmış, büyük fi-